

Son iki əsrə Qafqazda erməni vandanalları tərəfindən azərbaycanlılara qarşı məqsədyönlü şəkildə həyata keçirilmiş etnik təmizləmə və soyqırımı siyasəti nəticəsində xalqımız ağır məhrumiyyətlərə, milli faciə və məşəqqətlərə məruz qalmışdır. Mərhələ-mərhələ gerçəkləşdirilən belə qeyri-insani siyasət nəticəsində Qərbi Azərbaycandakı soydaşlarımız indi Ermənistan adlandırılan ərazidən - min illər boyu yaşadıkları öz doğma tarixi-etnik torpaqlarından didərgin salınaraq kütləvi qətl və qırğınlara məruz qalmış, xalqımıza məxsus minlərlə tarixi-mədəni abidə və yaşayış məskəni dağıdılıb viran edilmişdir.

1813-cü və 1828-ci illərdə imzalanan Güllüstan və Türkmənçay müqavilələri Azərbaycan xalqının parçalanmasının, tarixi torpaqlarımızın bölünməsinin əsasını qoydu. Azərbaycan xalqının bu milli faciəsinin davamı kimi onun torpaqlarının zəbti başlandı. Qısa bir müddətdə bu siyasət gerçəkləşdirilərək ermənilərin kütləvi surətdə Qərbi Azərbaycan torpaqlarına köçürülməsi həyata keçirildi. Soyqırımı Azərbaycan torpaqlarının işğalının ayrılmaz bir hissəsinə çevrildi.

İrəvan, Göyçə mahalı, Zəngəzur mahalı, Dərələyəz ərazisində məskunlaşdırılan ermənilər orada yaşayan azərbaycanlılarla müqayisədə azlıq təşkil etmələrinə baxmayaraq, öz havadarlarının himayəsi altında "erməni vilayəti" adlandırılan inzibati bölgünün yaradılmasına nail oldular. Belə süni ərazi bölgüsü ilə əslində azərbaycanlıların öz ata-baba torpaqlarından qovulması və məhv edilməsi siyasətinin bünövrəsi qoyuldu. "Böyük Ermənistan" ideyaları təbliğ olunmağa başlandı. Bu uydurma dövlətin Qərbi Azərbaycan torpaqlarında yaradılmasına "bəraət qazandırmaq məqsədilə" erməni xalqının tarixinin saxtalaşdırılmasına yönəlmiş genişmiqyaslı proqramlar reallaşdırıldı. Qərbi Azərbaycanın və ümumən Qafqazın tarixinin təhrif olunması həmin proqramların mühüm tərkib hissəsini təşkil edirdi. "Böyük Ermənistan" yaratmaq xülyasından ruhlanan erməni qəsbkarları 1905-1907-ci illərdə soydaşlarımıza qarşı açıq şəkildə genişmiqyaslı qanlı aksiyalar həyata keçirdilər. Ermənilərin vəhşilikləri Ermənistan ərazisindəki azərbaycanlı kəndlərini əhatə etdi. Yüzlərlə yaşayış məntəqəsi dağıdılıb yerlə-yeksan edildi, minlərlə azərbaycanlı qəddarlıqla qətlə yetirildi. Bu hadisələrin təşkilatçıları məsələnin mahiyyətinin açılmasına, ona düzgün hüquqi-siyasi qiymət verilməsinə maneçilik törədərək azərbaycanlıların mənfi obrazını yaratmış, özlərinin avantürist torpaq iddialarını pərdələmişdilər.

Birinci Dünya müharibəsindən, Rusiyada baş vermiş 1917-ci il fevral və oktyabr çevrilişlərindən məharətlə istifadə edən ermənilər öz iddialarını bolşevik bayrağı altında reallaşdırmağa nail oldular. 1918-ci ilin mart ayın-

Ayaq izlərim atlas geyimli dağlarda qaldı

dan etibarən ermənilər "əks-inqilabçı ünsürlərlə mübarizə" şüarı altında Qərbi Azərbaycan ərazisində azərbaycanlılara qarşı analoqu olmayan terror hadisələri həyata keçirdilər, bu qanlı hadisələrdə erməni keşişləri dirijor rolunu oynadılar. Həmin günlərdə daşnak quldurların törətdikləri cinayətlər azərbaycanlıların yaddaşına əbədi həkk olunmuşdur. Minlərlə dinc soydaşımız yalnız milli mənsubiyyətinə görə məhv edilmişdir. Ermənilər evlərə od vurmuş, insanları diri-diri yandırmışdılar. Daşnaklar xalqımıza məxsus olan milli memarlıq incilərini, məktəbləri, xəstəxanaları, məscid və digər abidələri dağıtmışdılar.

Zaqafqaziyanın sovetləşməsindən öz çirkin məqsədləri üçün istifadə edən ermənilər 1920-ci ildə Zəngəzuru və Azərbaycanın bir sıra torpaqlarını Ermənistan SSR-in ərazisi elan etdilər. Sonrakı dövrdə bu ərazilərdəki azərbaycanlıların deportasiya edilməsi siyasətini daha da genişləndirmək məqsədilə yeni vasitələrə əl atdılar. Bunun üçün onlar SSRİ Nazirlər Sovetinin 23 dekabr 1947-ci il "Ermənistan SSR-dən kolxozçuların və başqa azərbaycanlı əhalinin Azərbaycan SSR-in Kür-Araz ovalığına köçürülməsi haqqında" xüsusi qərarına və 1948-1953-cü illərdə azərbaycanlıların öz tarixi torpaqlarından kütləvi şəkildə deportasiyasına dövlət səviyyəsində nail oldular.

Erməni millətçiləri öz havadarlarının, xüsusilə Moskvadakı "xaç qardaşları"nın dəstəyi ilə XX əsrin 50-ci illərindən etibarən Azərbaycan xalqına qarşı mənəvi təcavüz kampaniyasına başladılar. Keçmiş Sovet məkanında müntəzəm şəkildə yayılan kitab, jurnal və qəzetlərdə milli mənsubiyyətimizin, klassik irsimizin, memarlıq abidələrimizin ən nəfis nümunələrinin erməni xalqına mənsub olduğunu sübut etməyə çalışdılar. Eyni zamanda haylar tərəfindən bütün dünya azərbaycanlılarının mənfi obrazını formalaşdırmaq cəhdləri də gücləndi. "Yazıq", məzlum" erməni xalqının obrazını yaradaraq əsrin əv-

vəlində regionda baş verən hadisələr şüurlu surətdə təhrif olunur, azərbaycanlılara qarşı soyqırımı törədənlər soyqırımı qurbanları kimi qələmə verilir.

1988-ci ildən ortaya atılan qondarma Dağlıq Qarabağ konfliktinin ilk günlərində Qərbi Azərbaycandakı 300 minə yaxın soydaşımız deportasiyaya məruz qalaraq öz ata-baba yurdlarından işgəncə və zülmə qovuldu.

Köç karvanları Göyçə mahalından qarlı-çovğunlu dekabrda Azərbaycana istiqamət götürdüyü dəhşətli anlar heç vaxt gözlerimin önündən getmir. Son dəfə həmyaşıdlarımla "Çalmalı" dağını, "Göyçə gölü"nü, "Daşlı Güney yaylağı"nı gəzib dolışdım, hər qarışında ayaq izlərim qalan atlas geyimli dağlarla vidalaşdım, şərbət sulu "Qumlu bulaq"dan su içdim. Ən nəhayət, atam Əliqara, anam Nəzakət və gözlerindən ayrılıq yaşları süzülən bacılarımla Qayabaşı kəndinin yaxınlığındakı qəbiristanlığa baş çəkdik. Dünyasını dəyişən doğmalarımızın məzarlarını ziyarət etdik, qəbir daşlarını duz kimi yaladıq. İndi həmin vaxtdan düz 36 il keçir...

Bütün Qərbi azərbaycanlılar kimi, mən də ümidlə yaşayıram. Əminəm ki, 2022-ci il dekabrın 24-də Qərbi Azərbaycan İcmasında Prezident İlham Əliyevin Qərbi Azərbaycan ziyalıları ilə görüşündəki çıxışından sonra yurd həsrətli insanlarda böyük ümid yarandı və çox tezliklə qəribəmiş yurd yerlərinə dönəcəkləri günləri gözleyirlər.

44 günlük Vətən müharibəsindəki tarixi Zəfərdən sonra əsas hədəf yenidən düşmənin tapdağında olan torpaqlarımıza qayıdışdır. Qərbi Azərbaycana Qayıdış Konsepsiyası mütləq reallaşacaq, dünya ictimaiyyəti bizim haqq səsimizi dəstəkləyəcəkdir...

Qaşqay QARAYEV,
Novosibirsk şəhəri, iş adamı.